

Den evig vandrende trønder hilser fra Kosovo

Av Thorbjørn Guldseth

I følge et tysk middelaldersagn stoppet Frelseren utenfor skomakeren Ahasverus sitt hus på veien opp Golgata. Han ba om vann og hvile, men det nektet skomakeren ham. Frelseren sa da: «Jeg vil stå her og hvile en stund, men du skal gå til den ytterste dag.» Siden har Ahasverus flakket hvileløst omkring fra land til land.

Det hender familien noen ganger erter med å sammenligne undertegnede med den evig vandrende jøde. Reiseaktiviteten har riktignok til tider vært stor, men alltid frivillig og uten at Herrens dom foreligger. For tiden befinner nedskriveren seg i Kosovo og sender Tidende en sommerhilsen fra KFOR.

GRØNN BERET • Fredag ettermiddag ringer telefonen fra Forsvarets Sanitet: Telemarksbataljonen i Kosovo mangler tannlege. Bestem deg innen mandag morgen om du tar jobben, er beskjeden. Det blir en rimelig hektisk helg før alle ting er på plass. Det største problemet er som for de fleste, å få lov av kona, men et tilbud om ekstra VISA-kort og etterutdanning ga «utreiseløyve».

En tidlig høstmorgen er Sessvollmoen frammøtested for et tre måneder langt militært forkurs. Etter noen timer på depotet blir man forvandlet fra sivilist til soldat med grønn beret. Bataljonen tar oppdraget med Balkantjeneste alvorlig, så alle må gjennomføre ulike spesialkurs for bli best mulig kvalifisert. Norge skal ikke miste soldater på grunn av ukyndighet eller manglende opplæring. Tannlegen må blant annet ta et kurs i avansert «Pre Hospital Trauma Life Support». Etter teorieksamen og en praktisk prøve er man kvalifisert til å betjene alskens livredningsutstyr, og ikke minst å opptre riktig på et ulykkessted. Med en slik utdanning kan man kanskje søke seg jobb i ambulansetjenesten hvis man blir lei tannlegeyrket?

Et opphold på avdelingen for kjeve- og ansiktsskader på Ullevål hører også med. Professor Per Skjelbred imponerte med sin dyktighet og kunnskaper. Etter å ha sett resultatet av de stygge trafikkulykkene blir man i hvert fall en forsiktigere bilfører etterpå.

KRÅKENE • Den 3. januar lander flyet med soldater fra Norge. Alle er selvfølgelig spente på hvordan det er å komme til et krigsherjet og NATO-bombet land. Førsteintrykket er murstein og sement overalt. Europa har tydeligvis tatt fatt på gjenoppbyggingen. Vi blir innkvartert i tyrkiske containere. Tannlegen er major og får egen container. Første natten er det 18 kuldegrader så vi fryser som bikkjer. Vi frykter det vil bli en lang vinter!

Neste morgen klokken halv seks blir vi vekket i grålysningen av vingeslag, sus og fugleskrik over leiren. Hver dag trekker ca. 10 000 kråkefugler fra skogåsene og ned til Kosovosletta. Returen skjer i skumringen om kvelden. For ettertiden vil derfor Kosovo alltid for meg bli assosiert med kråkeskrik.

Snøen er helt svart. Et par kilometer unna ligger åpne kullgruver der det er bygd to store kraftverk for å produsere elektrisitet. Brunkullet blir satt fyr på ved hjelp av dieselolje, og røyken velter ut av pipene. Rensetiltak er foreløpig et fremmedord. Når vindretningen er ugunstig, faller støvet ned i den norske leiren og dekker alt og alle med et ekkelt støvlag.

PÅ JOBB • Hverdagen på kontoret er rimelig travel, men det gjør også at tiden går fort. Norge har utplassert 1200 soldater i Kosovo og Makedonia. Soldatene har oppdaget at tannlege-tjenesten er gratis, og det gjør at pågangen er stor. Det blir mye rutinemessig fjerning av visdomstenner i denne aldersgruppen, men en sjelden gang blir tilværelsen krydret. Bare én

gang i yrkeskarrieren opplever man vel å måtte røntgenfotografere for å finne håndgranatsplinter i leggen til en soldat.

De finske, engelske og amerikanske styrkene har egne tannleger, mens Sverige har ingen. Vi må derfor daglig forbarme oss over en svenske med tannproblemer. Sivilt ansatte albanere eller serbere som jobber for nordmennene får akuttbehandling, mens vi dessverre må si nei til folk fra sivile hjelpeorganisasjoner og politiet.

Kontoret er innredet i en container med Flex-unit, en modell som jeg selv brukte i 1980-åra. Den gamle Flexen er ikke akkurat det beste innen ergonomien, så den gir stiv nakke og ømme muskler. Heldigvis har vi bytteavtale med svenskene om fysioterapi, så sjukgymnast Gunnilla besøker oss en gang i blant for å løse opp muskelknutene.

Forøvrig er kontoret godt utstyrt med blant annet digitalt røntgen. Forbruksmaterieell og medikamenter skaffes lett-vint og raskt. Hver fredag kommer en

Bildet til venstre: Nedskriveren foran et SISV pansret kjøretøy.

Bildet over: Da serberen åpnet døra til huset sitt, smalt det.

lastebil fra Norge med forsyninger. Sekretæren heter Bjørg og arbeider til vanlig i Steinkjer. Hun er tannpleier og således egentlig overkvalifisert for jobben. Lønna er bra, og vi har tre gratis hjemreiser i løpet av et halvår. Det blir omtrent som å være langpendler.

SIVILT HJELPEARBEID • De gjenværende 120 000 serberne i Kosovo bor nå i enklaver. 180 000 flyktet til Serbia etter krigen, og fortsatt forlater mange Kosovo på grunn av såkalt mild trakassering. Det kan være albanske ungdommer som kaster stein på vinduene eller roper ukvemsord. Det er nok bare blåøyde vestmennesker som mener at de to folkeslagene kan bo fredelig sammen.

Like etter bombingene ble husene satt fyr på, men nå kan serberne fritt selge huset med innbo og løsøre til albanerne. Neste morgen er de på vei til Beograd. Noen velger å ikke bli flyktninger, og de slår seg sammen i enklaver bevoktet av KFOR. I nærmeste småby, Kosovo Polje, har serberne et

lite sykehus under russisk beskyttelse. Der jobber to kvinnelige tannleger. Et besøk hos dem var en trist opplevelse. De hadde ingen ting å hjelpe seg med, selv bormaskinen var i stykker. Fyllingsmaterialer manglet også, så da er det lite annet å gjøre enn å bruke tanga. Jeg syntes virkelig synd på de to kollegene.

Hjemme i Norge legger vi ned militærleirene og det blir overskudd av tannlegeutstyr. Tannlegesjef Jan Vidar Nilsen var her på besøk. Han besluttet å gi bort den gamle Flexen til et albansk «ambulanta». Kollega Knut Rolvsjord fra Stjørdal som overtar etter meg, vil derfor få nytt kontor og ny unit.

Oberstløytnant Nilsen var raus og sendte ned fire paller med overskuddsmateriell for å gi bort til både albanere og serbere. Bjørg og jeg pakket og merket utstyret skikkelig. Da ser utdelingen mer profesjonell ut enn bare å slenge fra seg pappesker med instrumenter. Vi fikk også lært opp den albanske tannlegen Ibrahim Dobra og

sekretæren Merita Berjani i vedlikehold og bruk av utstyret.

DEMOGRAFI • De statistiske opplysningene om Kosovo gir nedslående perspektiver. Landet har bare to millioner innbyggere, men hele 70 prosent av befolkningen er under 30 år. Arbeidsledigheten er 60 prosent, så ungdommen blir gående og drive og kan lett bli fanget med i mafia og kriminell virksomhet. Jentene slutter vanligvis på skolen når de er 14 år. Og den albanske fødselshyppigheten stiger, ettersom 56 prosent av alle kvinner er i fødedyktig alder. Bare på sykehuset i Pristina fødes 13 000 barn årlig. Det vil si 36 hver dag, og at en ny albaner ser dagens lys hvert 45. minutt. Det er lett å se hva ledig tid brukes til.

Vesten har pådratt seg et stort ansvar etter bombingene som NATO-generalene neppe forutså. Det dystre scenario er en fattig muslimsk befolkning midt i Europa, full av arbeidsløse ungdommer uten skikkelig utdannelse.